

College voor Toetsen en Examens

ECONOMIE VWO

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2023

Versie: 1 april 2022

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

INHOUD

1	INLEIDENDE OPMERKINGEN	4
2	EXAMENPROGRAMMA	4
3	CENTRAAL EXAMEN	5
4	COLLEGE-EXAMEN	5
4.1	MONDELING COLLEGE-EXAMEN	5
5	BEREKENING EINDCIJFER	6
	BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF	7

1 INLEIDENDE OPMERKINGEN

- Het staatsexamen economie vwo bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een college-examen. Het college-examen is een mondeling examen (paragraaf 4.1).
- In het document 'Toegestane hulpmiddelen' (onder [Vakinformatie voor het staatsexamen](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor het examen staat op de site: [Oefenen voor het staatsexamen vo](#), en ook op [Examenblad.nl](#).

2 EXAMENPROGRAMMA

Het examenprogramma is verdeeld in domeinen en subdomeinen. De beschrijving van de (sub)domeinen staat in [Bijlage 1](#).

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen een (sub)domein getoetst kan worden.

Tabel 1 verdeling van de domeinen en subdomeinen over de verschillende examens

domein	subdomein	centraal examen	mondeling college-examen
A. vaardigheden	informatievaardigheden	ja	ja
vaardigheden	rekenkundig en/of grafisch onderbouwen	ja	ja
vaardigheden	standpuntbepaling	ja	ja
vaardigheden	strategisch inzicht	ja	ja
B. concept schaarste		nee	ja
C. concept ruil		nee	ja
D. concept markt	vraag en aanbod	ja	ja
concept markt	marktstructuur	ja	ja
concept markt	welvaart en de economische politiek	ja	ja
E. concept ruilen over de tijd	intertemporele ruil	ja	ja
concept ruilen over de tijd	registratie intertemporele ruil	ja	ja
F. concept samenwerken en onderhandelen	speltheorie	ja	ja
concept samenwerken en onderhandelen	suboptimale situaties	ja	ja
G. concept risico en informatie	risico	ja	ja
concept risico en informatie	asymmetrische informatie	ja	ja

domein	subdomein	centraal examen	mondeling college-examen
concept risico en informatie	asymmetrische informatie in bedrijf	ja	ja
concept risico en informatie	risico en verzekeren	ja	ja
concept risico en informatie	risico en beleggen	ja	ja
H. concept welvaart en groei	algemeen evenwicht	ja	ja
concept welvaart en groei	het meten en verdelen van de welvaart	ja	ja
concept welvaart en groei	groei	ja	ja
I. concept goede tijden, slechte tijden	beschrijving van de conjunctuur	ja	ja
concept goede tijden, slechte tijden	conjuncturele verschijnselen	ja	ja
concept goede tijden, slechte tijden	beleid en overheid	ja	ja
concept goede tijden, slechte tijden	beleid en de centrale bank	ja	ja
J. onderzoek en experiment		nee	ja

3 CENTRAAL EXAMEN

Bij het centraal examen worden de economische vaardigheden getoetst in combinatie met een aantal concepten (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

- opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen
- tijdsduur: 180 minuten

4 COLLEGE-EXAMEN

4.1 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Het mondeling college-examen gaat over:

- de stof van het centraal examen
- de concepten schaarste en ruil

Zorg ervoor dat je de kennis kunt toepassen in andere contexten dan de geleerde.

Op de site van DUO staan onder het kopje 'Ook mondeling examen doen' [informatiefilmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen verloopt.

Voor aanvang van het examen krijg je in het voorbereidingslokaal een casus (een artikel) met vragen. Niet alle vragen hoeven in het examen aan de orde te komen. Er kunnen daarnaast ook andere vragen worden gesteld. Je mag aantekeningen maken. Deze aantekeningen mag je bij het gesprek als hulpmiddel gebruiken.

Het mondeling college-examen begint met de bespreking van economische vragen en vraagstukken naar aanleiding van de casus. Dit onderdeel duurt 10 minuten. Vervolgens zal de examinerator aan de hand van concrete economische vraagstukken de concepten schaarste en ruil bespreken, waarbij ook de overige examenstof betrokken kan worden. Dit onderdeel duurt 30 minuten.

Het mondeling college-examen (exclusief de voorbereiding van de casus) duurt in totaal 40 minuten.

Tabel 2 overzicht onderdelen van het mondeling college-examen

opdracht	tijdsduur	deelcijfer	wegingsfactor
bestuderen van de casus en beantwoorden van de vragen in het voorbereidingslokaal	20 minuten		
beantwoorden van vragen naar aanleiding van de casus en de hierbij relevante examenstof	10 minuten	a	weging: 0,25
beantwoorden van vragen over de andere domeinen van het mondeling college-examen	30 minuten	b	weging: 0,75

5 BEREKENING EINDCIJFER

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Cijfer college-examen: (0,25 keer deelcijfer a + 0,75 keer deelcijfer b), afgerond op 1 decimaal.

BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF

DOMEIN A: VAARDIGHEDEN

Je kunt economische concepten herkennen en toepassen in uiteenlopende contexten.

Dit kunnen andere contexten zijn dan waarin de concepten doorgaans geleerd worden (=transfer).

Vaardigheden:

- Grafieken tekenen (assen benoemen, coördinaten interpreteren).
- Positieve en negatieve verbanden tussen grootheden hanteren.
- Procentuele veranderingen van grootheden doorrekenen.
- Bij verklaren gebruik maken van een middenterm.

Onderstaande concepten moeten kunnen worden toegepast op verschillende contexten, zoals de arbeidsmarkt, het sociale zekerheidsstelsel, etc.

DOMEIN B: CONCEPT SCHAARSTE

Je kunt in contexten analyseren dat beperkte middelen en ongelimiteerde behoeften dwingen tot het maken van keuzes.

Je kunt in contexten:

- de spanning verklaren die bestaat tussen behoeften en beperkte middelen en beoordelen in hoeverre keuzes gebaseerd zijn op een bepaalde mate van hiërarchie;
- de samenhang ontdekken in het gegeven dat binnen gezinnen, ondernemingen en de overheid overeenkomsten en verschillen bestaan in de afwegingen die worden gemaakt op basis van alternatieve aanwendbaarheid;
- een budgetlijn tekenen en verklaren;
- de opofferingskosten bepalen die behoren bij keuzes die gezinnen en bedrijven maken.

DOMEIN C: CONCEPT RUIL

Je kunt in contexten analyseren dat het ruilproces de basis vormt voor een optimale inzet van middelen en een optimale benutting van comparatieve voordelen voor iedereen. Voorts kun je analyseren dat ruil arbeidsdeling mogelijk maakt en op welke manier geld het ruilproces soepeler laat verlopen.

Ruil

Je kunt in contexten:

- het onderscheid tussen productie en consumptie verklaren en de functie van ruil hierin beschrijven;
- comparatieve en absolute kostenvoordelen onderscheiden en aantonen dat deze niet alleen een rol spelen bij internationale ruil maar ook binnen het gezin;
- aantonen dat bij ruil wederzijds voordeel ontstaat;
- toelichten dat door specialisatie en arbeidsdeling de arbeidsproductiviteit kan toenemen;
- voorbeelden geven van transactiekosten bij directe en indirecte ruil;
- het ontstaan van eigendomsrechten beschrijven en met voorbeelden uitleggen welke invloed eigendomsrechten hebben op de ruil.

Geld als smeermiddel van de ruil

Je kunt in contexten:

- voorbeelden geven van geld als ruil-, reken- en oppotmiddel;
- verklaren waarom transactiekosten niet alleen in geld kunnen worden uitgedrukt en waarom transactiekosten bij ruil door de introductie van geld gedeeltelijk verdwijnen;
- randvoorwaarden beschrijven voor het functioneren van een geldsysteem (zoals fiducia en technische vereisten);
- chartaal geld van giraal geld onderscheiden;
- met voorbeelden uitleggen op welke wijze door geldschepping de liquiditeitspositie van commerciële banken verandert, en dit rekenkundig onderbouwen;
- de intrinsieke en extrinsieke waarde van geld onderscheiden en deze begrippen in relatie brengen met de Wet van Gresham.

DOMEIN D: CONCEPT MARKT

Je kunt in contexten analyseren dat keuzes en ruil worden gecoördineerd via de markt. Prijsvorming is het coördinatiemechanisme waarmee vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. De manier waarop prijsvorming plaatsvindt is afhankelijk van de marktstructuur (markt vormen) en heeft gevolgen voor toetreding, welvaart en economische politiek.

DOMEIN E: CONCEPT RUILEN OVER DE TIJD

Je kunt binnen de contexten van gezinshuishoudingen, bedrijfshuishoudingen en overheids-huishoudingen, analyseren dat ruil niet alleen op één moment in de tijd plaatsvindt, maar ook over de tijd. De prijs die deze intertemporele ruil coördineert is de rente.

DOMEIN F: CONCEPT SAMENWERKEN EN ONDERHANDELEN

Je kunt in contexten analyseren dat, wanneer belangen van individuele actoren conflicteren, samenwerken en onderhandelen meer oplevert voor (markt)partijen dan vertrouwen op individuele acties. Centralisatie, waarbij (collectieve) dwang het middel is om acties tot stand te brengen, kan een alternatief coördinatiemechanisme zijn voor keuzes.

DOMEIN G: CONCEPT RISICO EN INFORMATIE

Je kunt in contexten analyseren dat gezinnen en bedrijven bij het maken van keuzes informatie verzamelen ten einde onzekerheid te verkleinen. Aangezien de informatie vaak een beperkt karakter zal hebben, moeten transactiepartijen een inschatting maken van mogelijke gebeurtenissen (risico) en de mate waarin transactiepartners gebeurtenissen beïnvloeden of informatie achterhouden die relevant is voor het tot stand brengen van een transactie (asymmetrische informatie).

DOMEIN H: CONCEPT WELVAART EN GROEI

Je kunt in contexten analyseren wat op nationaal en op mondiaal niveau de oorzaken zijn van economische groei en van de verdeling van inkomen en welvaart. Keuzes op microniveau werken door op macroniveau in elke economie die gekenmerkt wordt door wederzijds afhankelijke markten.

DOMEIN I: CONCEPT GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN

Je kunt in contexten analyseren waarom er sprake is van korte termijn schommelingen in economische activiteiten en welke mogelijkheden en grenzen er zijn voor conjunctuurbeleid. Markten laten zich niet gemakkelijk reguleren mede door toedoen van rigiditeiten.

DOMEIN J: ONDERZOEK EN EXPERIMENT

Je kunt door het deelnemen aan experimenten een conclusie trekken die getuigt van een 'economische kijk' op maatschappelijke verschijnselen en van strategisch inzicht. Je kunt analyseren welke grenzen aan de verklaringskracht van theoretische concepten gesteld kunnen worden.

Een uitgebreide beschrijving van domein A en van de domeinen D t/m I staat in de [syllabus](#) op [Examenblad.nl](#).

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

[cvte.nl](https://www.cvte.nl)

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

 Centrale Eindtoets primair onderwijs: de eindtoets die de overheid aanbiedt aan leerlingen uit groep 8. De uitkomst is een advies voor het best passende brugklatype. [Centraleeindtoetspo.nl](https://www.centraleeindtoetspo.nl)

 Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs. [Examenblad.nl](https://www.Examenblad.nl)

 Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen. [Staatsexamensvo.nl](https://www.Staatsexamensvo.nl)

 Centrale examens middelbaar beroeps-onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma. [Examenbladmbo.nl](https://www.Examenbladmbo.nl)

 Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding. [Staatsexamensntz.nl](https://www.Staatsexamensntz.nl)